

дітей з особливими освітніми потребами на отримання повноцінної якісної освіти.

**Завацька Л. М.,
Микитченко-Бєлокурова А. М.**

АДАПТАЦІЯ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ ДО УМОВ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Сучасне суспільство з його розмаїттям і темпами розвитку висуває нові вимоги до кожного свого члена, який прагне до успіху і щастя змалку. Насамперед, мова йде про впевненість у собі, яка народжується з довіри, позитивне ставлення до себе та світу, здатність швидко адаптуватися до невідомої ситуації та знаходити взаєморозуміння з іншими. Ці особливості закладаються на етапі первинної соціалізації дитини, значною мірою вони визначаються характером середовища, створеного в сім'ї та закладі дошкільної освіти як перших соціальних інститутах (ЗУ «Про дошкільну освіту», 2001). Водночас проблема адаптації та соціалізації дітей з особливими освітніми потребами (ООП) в освітніх закладах потребує першочергового вирішення, адже їх життя залежить від впливу багатьох соціальних факторів: житлових умов, охорони здоров'я та соціального захисту на державному рівні, підготовки висококваліфікованих спеціалістів (вихователів, педагогів, психологів, соціальних педагогів, логопедів та ін.) для роботи з ними.

Мета дослідження – проаналізувати педагогічні умови забезпечення процесу адаптації дітей з ООП до відвідування дитячого садка.

Головною метою дошкільної освіти є створення сприятливих умов для особистісного розвитку дітей, забезпечення сталого розвитку, узгодженості в житті основних тенденцій до самореалізації, саморозвитку та самозбереження, формування життєвих компетентностей, формування ціннісного ставлення до світу природи, культури, людей і себе.

Адаптація дитини з ООП до нових соціальних умов, удосконалення та розвиток її всебічної комунікативної діяльності з іншими людьми та формування комунікативних навичок є дуже важливими умовами міцного фізичного та психічного здоров'я та повноцінного розвитку особистості. Розвиток особистості дитини не є автоматичним, самообмежуючим процесом, а відбувається за активної участі самої дитини. Уміння встановлювати і підтримувати міжособистісні контакти також передбачає здатність пристосовуватися до соціального середовища в момент його зміни (Базовий компонент дошкільної освіти, 2018)

Казки та легенди сприяють адаптації дітей з ООП до умов дошкільного закладу. Вони збагачують знання та уявлення дітей про навколишній світ, розвивають гарний художній смак, розвивають мовлення. Виховний вплив творів цього епічного жанру посилюється доступністю художнього слова, його геніальною простотою (Григоренко Г., 2013).

Навчальні ситуації ефективні у вихованні дошкільників, оскільки враховують психологічні закономірності їх розвитку, емоційно насичені. Їх застосування дозволяє зменшити сильний удар малюка, прямий тиск на нього. Багаторазове перебування дитини в умовах подібного характеру дає їй можливість зробити власний вибір, а не механічно дублювати соціально зумовлені зразки (Захарова Н., 2019)

Виховні ситуації створюють умови для набуття дитиною індивідуальних переживань, розвитку та закріплення досвіду соціальної поведінки: підпорядкування та лідерства; співчуття до однолітків, дорослих; переживання відповідальності за спільну справу; моральний вибір тощо.

Взаємодія з однолітками є одним із важливих чинників формування морально-етичних якостей особистості, адже така взаємодія не лише наповнює життя дітей новими враженнями, а й є джерелом власних соціальних переживань. Це впливає на розвиток подальших стосунків між дітьми та оточуючими людьми. Тому з дворічного віку діти вступають у соціальні стосунки між собою: вони спілкуються зрозумілою для них мовою слів і жестів, діляться іграшками, виявляють співчуття.

У той же час діти з ООП грають пліч-о-пліч, тому що ще не вміють грати разом. Спроби взаємодіяти з однолітками часто не вдаються: діти штовхають один одного, тягають за волосся, відбирають іграшки. Це зрозуміло, адже діти ще не вміють узгоджувати свої дії з діями інших. Але якщо хоча б одна дитина почне виконувати основні дії в грі, наслідуючи дорослих, їм цікавляться й інші діти.

Враховуючи ці особливості немовлят, у процесі адаптації дітей до ЗДО дорослі повинні створювати умови для встановлення у дітей дружніх стосунків з однолітками, вміння встановлювати контакт з однолітками та проявляти емоційно-позитивні дії по відношенню до інших дітей. При цьому вихователь повинен пам'ятати, що безпосередній вплив на дитину з його боку безумовний і бездумне підпорядкування дитини вказівкам дорослого не сприяють розвитку морально-етичних навичок поведінки. Такі навички виникають лише тоді, коли діти з ООП самі обирають тему гри, розробляють її сюжет, керуючись власним досвідом, реалізуючи в грі прагнення долучитися до життя дорослих. У грі діти з власної ініціативи встановлюють різноманітні контакти один з одним, найчастіше вони самостійно будують свої стосунки. Якщо гра дитини з ООП є вільною та вільною, поза тиском дорослих, ігрові стосунки діють як добровільне навчання, за допомогою якого дитина засвоює моральні норми та етичну поведінку (Громовий В., 2013).

Саме створюючи умови для створення гри, під час якої дитина з ООП засвоює норми міжособистісних стосунків і моральні цінності без безпосереднього педагогічного впливу, вихователь найефективніше впливає на процес формування морально-етичних якостей особистості (Житник Б., 2015).

Розвиток дитини в грі відбувається насамперед завдяки різноманітній спрямованості її змісту. Розрізняють ігри, які безпосередньо спрямовані на фізичне (рухове), естетичне (музичне), розумове (дидактичне та художнє) виховання. Багато з них одночасно сприяють моральному вихованню (рольові ігри, ігри-драми, прогрес тощо).

Всі види ігор можна об'єднати в дві великі групи, які відрізняються мірою особистої участі дорослого, а також

різними формами дитячої активності. Перша група – це ігри, в їх підготовці та розвитку опосередковано бере участь дорослий. Діяльність дітей (за умови розвитку в грі певного рівня діяльності та умінь) носить ініціативний, творчий характер – хлопчики вміють самостійно визначати мету гри, розвивати задум гри і знаходити правильні шляхи вирішення проблеми, ігрового завдання.

Друга група – це різноманітні навчальні ігри, в яких дорослий, повідомляючи дитині правила гри або пояснюючи конструкцію іграшки, дає задану програму діяльності для досягнення певного результату. У цих іграх, як правило, вирішуються конкретні навчально-тренувальні завдання: вони спрямовані на засвоєння певного змісту та правил програми, яких повинні дотримуватися гравці (Колупаєва А., 2018).

Отже, процес адаптації є безперервним процесом, який супроводжує людину протягом усього життя. Вчені визначають адаптацію як пристосування будови і функцій організму, його органів і клітин до умов зовнішнього середовища з метою збереження рівноваги. Залежно від того, до якого рівня відбувається адаптація організму, існує кілька класифікацій цього процесу. Під соціальною адаптацією розуміють безперервний процес активного пристосування особистості до умов соціальної ситуації, а також результатів цього процесу.

Висновки. Соціальна адаптація дітей ООП до умов нового соціального середовища є багатофункціональною. По-перше, адаптація – це спосіб оптимізації відносин дитини з відносно великим соціальним середовищем, в якому існує спільність дітей і спілкування в системі дитина-дитина, дитина-вихователь. По-друге, через адаптацію формується соціальна сутність дитини. По-третє, соціальна адаптація є дієвою складовою певної успішної соціалізації дитини в суспільстві. За такого підходу дошкільні заклади стають інститутом, що компенсує недоліки сімейного виховання та забезпечує соціальний розвиток дитини як один із основних напрямків її особистісного розвитку.